

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

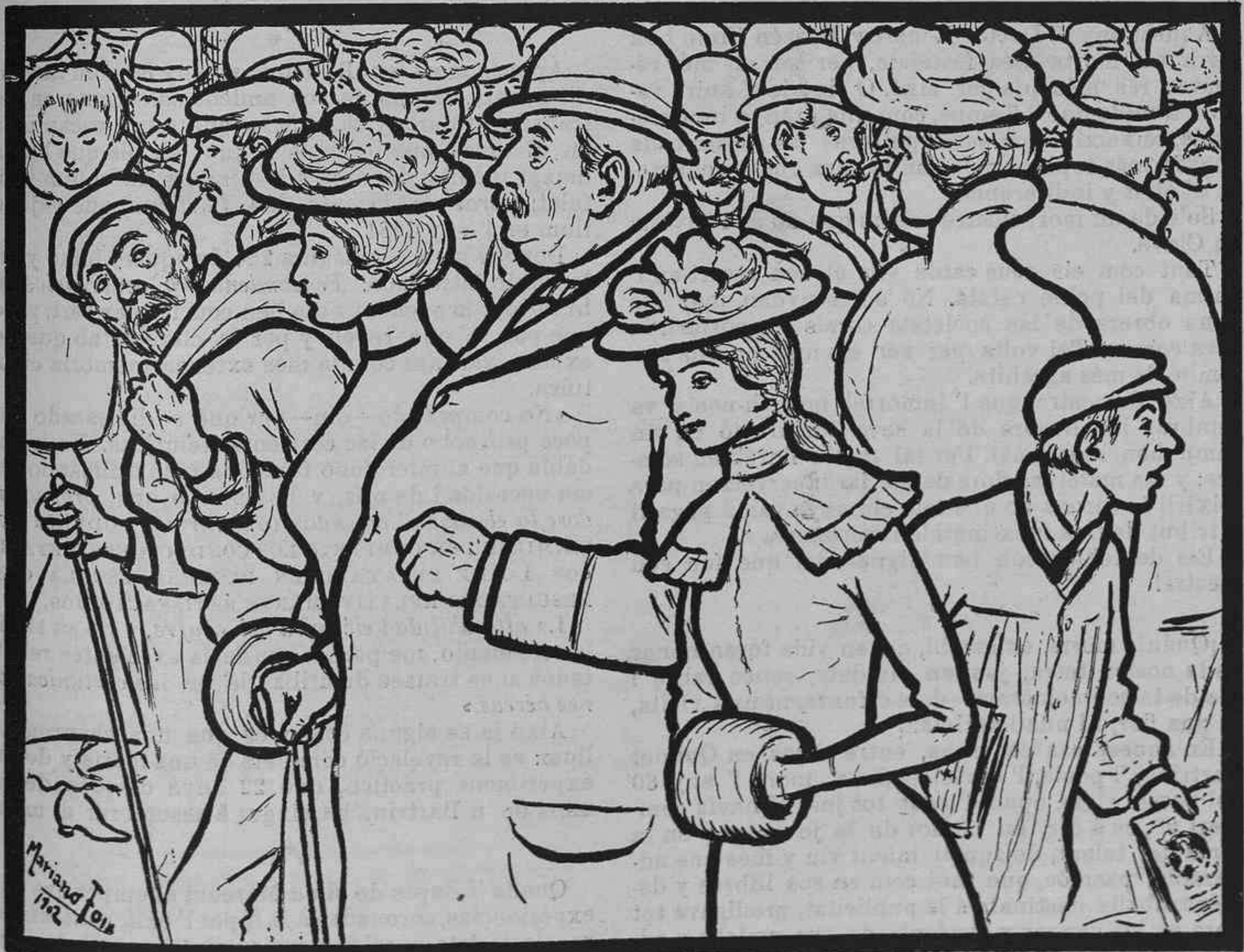
DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya
Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

A PENDRE 'L SOL

Mes que 'l rey y mes que 'l papa,
hi va aquell que no té capa.

CRÓNICA

EN molts pobles—per exemple á París—la visita que 'l dia de difunts se fa als Cementiris, no 's dedica solzament als morts de la familia. Hi ha morts que son de tots, per haver sigut alguna cosa més que bons pares y bons esposos; son els morts que 'n diríam astres de llum, que ni al anarse'n del mon s'extingeixen, deixant sas resplandors fixas en el cel de las lletras y de las arts ó en las esferas dels ideals humanitaris.

Entre la munió vivent que invadeix els llocs del etern descans, cada hù hi té 'ls seus admirats, y per anys que passin no s'olvida 'l recort de aquells sers predilectes, ni decau la devoció que inspiran als seus enamorats. Per' ells els jardins trauen flors destinadas á anar á mustigarse cada any sobre la seva tomba. Aquest piadós tribut revela que fins en el recinte fúnebre de la mort, allà hont sembla que tot ha de acabar, alenta la vida pública poderosament arrelada en l'esperit del poble.

¡Ditxós el que sab exteriorisar aquests sentiments sisquera una vegada al any! Aquest poble á lo menos demostra tenir ideals, y sobre tot la gran virtut del agrahiment envers els que ideals tingueren, oferintlos als seus conciutadans com un exemple lluminós!

**

Aquí solém deixarlos en pau als morts immortals.

Gran ventura, sí, en els anys primers que segueixen á la seva defunció, quan encare dura l'impressió forta que aquesta produhí, hi ha qui acut á visitar els seus sepulcres, á depositar damunt d'ells flors y coronas.

Aquest any el Doctor Robert y Mossén Cinto han sigut els morts més festejats, per ser els més recents... res més que per aixó. O sino ja s'anirà veient, á mida que 'l Temps, com una aranya implacable, teixeixi sobre sas sepulturas las gassas cada vegada més tupidas, que son la seva obra productora d'olvit y indiferencia.

Sols de un mort ilustre sabém que no se l'olvida: en Clavé.

Tant com els seus cants viu el seu recort en l'ànima del poble catalá. No 's descuydan may els bons obrers de las societats corals de portarli la seva corona. Tal volta per ser els més humils son també 'ls més agrahits.

Aixó demostra que l'immortal músich-poeta va sembrar las llevors de la seva inspiració en un camp ben assahonat. Per tal motiu floreixen sempre; y las mateixas flors de son jardí serveixen pera teixirli la corona ab que tots els anys van á pagarli 'l tribut de una inextingible recordansa.

Els deixebles son ben dignes del que fou son mestre!

**

¡Quánts morts, en cambi, qu' en vida foren honor de la nostra terra, jauhen olvidats, sense rebre 'l dia de la commemoració dels difunts, ni una visita, ni una flor, ni una llágrima!

En aquest cas se troba, entre altres, en Quimet Bartrina, 'l poeta, l'enciclopedista, mort l'any 80 del passat sigle, quan d'edat tot just n'havía complert 30, es á dir, en la flor de la joventut y en la forsa del talent, de aquell talent viu y més que admirable, pasmós, que tant com en sos llibres y demás treballs destinats á la publicitat, prodigava tot hora en las penyas y cenáculs de sos amichs y admiradors.

Vintidós anys han passat desde que l'enterra-

rem; alguns dels que foren sos millors amichs dormen com ell l'etern descans; la nova generació, si alguna vegada llegeix l'*Algo*, aquell llibre que fins després de la mort del poeta no comensá á tenir ressonancia, ni á veure multiplicadas sas edicions, sab qu' en Bartrina sigué un esperit originalíssim... y poch més que aixó, faltantli elements per apreciarlo en un altre aspecte. Els joves de avuy ignoran qu' en Bartrina tingué las grans intuicions propias del geni.

Precisament ara s'está portant á la práctica un grant invent, que sigué presentit y clarament explicat per en Quimet Bartrina. Me refereixo á la telegrafia sense fils, que tanta gloria y profit li está valguent al italiá Marconi.

Coneguda es ja la teoria de la transmissió eléctrica, basada en las *ondas concéntricas*, que consisteix en reconcentrar els raigs elétrichs, per medi de una *lente de sofre*, situada prop del irradiador. En Marconi se'n ha valgut pera realisar son celebrat invent, que avuy ja no ofereix la més mínima dificultat.

Donchs be, en Bartrina en sos esplays científichs, feu més que presentirlo: l'explicá de una manera clara y exposá el resultat que n'havía obtingut al ensajarlo encare qu' en petita escala y ab els medis insuficients de que podía disposar.

Aixís ho recorda, demostrantho en una forma que no dona lloch á duptes, el periódich *Lo Vendrellench*, en un curiós article, que be mereix ser conegut per tots los amants del bon nom de Catalunya y de la gloria de un de sos fills que més l'estimaren y més l'honran.

«Cantin papers y mentin barbas»—diu el citat periódich; y en efecte, 'ls papers cantan.

**

Apenas mort en Bartrina, al any 80 com havém dit avants, alguns de sos amichs coleccionaren els treballs literaris y científichs que tenia escampats en diverses publicacions y junt ab els que havia deixat inédits, donaren á l'estampa un volum intitulat: *Obras de Joaquín M.ª Bartrina*, que veié la llum en l'any 1881.

Donchs be: en la página 284 de aquest tomo y en la secció intitulada: *Pensamientos y ocurrencias*, s'hi llegeix la següent nota ben concisa per cert; pero que per lo que revela y per la claretat ab que ho exposa, val tant com la més extensa memoria científica.

«No comprendo—diu—por qué se ha sacado tan poco provecho de las corrientes telúricas. Es indudable que el micrófono funciona bien utilizándolas, sin necesidad de pila, y hasta creo que, *propagándose la electricidad en ondas concéntricas* PODRÍAN SUPRIMIRSE POR COMPLETO LOS CONDUCTORES METÁLICOS. LO HE ENSAYADO EN PEQUEÑA ESCALA CON RESULTADOS RELATIVAMENTE SATISFACTORIOS.

La *alterabilidad eléctrica del azufre*, y de su simillar el selenio, me parece que daría excelentes resultados si se tratase de utilizarla en las *comunicaciones aéreas*»

Aixó ja es alguna cosa més que una espurna de llum: es la revelació completa de una teoria y de un experiment prácticich, que 22 anys després de la mort de 'n Bartrina ha vingut á assombrar al mon.

**

Queda 'l dupte de si en Marconi al emprendre sas experiencias, coronadas á la fi per l'èxit, coneixia la revelació feta per l'insigne escriptor catalá, lo qual be podría ser atés á que las obras de 'n Bartrina no son á Italia del tot desconegudas.

LO QUE DIU EN BUXO

—¡Vajin venint, senyors, vajin venint!... Un Parch, que 'ns costa un ull de la cara, y ara 's ven per una friolera.

Més fins partint del supòsit de que no las conegues y res per consegüent haguessin pogut suggerirli, ningú podrà regatejar á n' en Bartrina la prioritat de la important troballa.

Avuy que la telegrafia sense fils es ja un fet, sembla que del ninxo olvidat del cementiri vell guardador dels seus restos, ne surti una corrent eléctrica que ab sas misteriosas vibracions proclama la gloria de un fill de Catalunya.

Y no obstant el poble catalá es tan apátich, tan distret y olvidadís, que passa de llarch sense adonarse'n.

P. DEL O.

NOVEMBRE

Tot caminant.

Havém deixat molt lluny, embolcallada ab boyras de tardor, la humida vall;

aquí 'l cel es ben blau y la fageda ens convida á fruhir sa soletat.

Si la sobtada costa, vida meva, t' ha fadigat, repénja't en mon brás y acosta 'l cap que 't parlaré á l' orella, per no alterar del bosch la dolça pau que apenas gosan á trencar las merlas.

Pessigollantme 'l coll, enjogassats, tos cabells rossos de desitj m' ubriagan.

Ja 'l bosch se va acabant, els faigs son clars. Resplendents, al ferirlos la llum pura, ovirém del Monseny els cims nevats. Un vent glassat de la montanya baixa que arreuleix y de dents ens fa petar; mes ¿qué hi fá? Si no escalfan en l' altura de aquest sol de Novembre 'ls débils raigs, l' intens amor que tant temps há s' aviva en nostres cors, es prou per retornar'ns. Veyent la neu del cel enamorada l' esperit esplayat vola allí dalt.

¡Gosemhi donchs, aixís! puig nostras penas
se las emporta 'l vent montanya avall,
y ab penetrant perfúm de abets rehinosos
ens dú goig y desitjos d' estimar.

FÉLIX CANTIMPLÓ

CRIT D' ALARMA

En el món tot té 'ls seus límits, tot, menos una cosa: els barrets de las senyoras.

No sembla sinó qu' entre las modistas de sombreros y «la més bella mitat del género humá» s' hi ha entaulat un desafió, en el qual cap de las dugas parts beligerants vol donarse per vensuda.

La modista, vinga volguer aixafar á la senyora ab el pes de las sevas colossals creacions; la senyora, vinga fer gala de la seva indomable resistencia per suportarlas.

La lluyta ha arribat ja á las alturas de lo épich.

—Li faré un barret—diu la modista á la parroquiana—de dos pams de diámetro.

—Es petit—respón desdenyosament la senyora:—més gran.

—De dos pams y mitj.

—¡Més gran!

—De tres.

—¡Més gran, més gran!...

—De quatre.

Al arribar aquí las dugas lluytadoras se miran cara á cara y s' aturan com pera pendre alé.

—¿Qué m' hi posará per adorno?

—Tres rosas y un passarell.

—¡Psé!.. Ho trobo pobre.

—Sís rosas y dugas guatllas.

—Encare no n' hi ha prou.

—Deu rosers, ab el test y tot, y mitja dotzena de colomins...

Per fi, y únicament á títul d' armistici, la qüestió 's transigéix: el barret tindrà cinch pams ben complerts, y l' adorno consistirà en un jardí ab el seu corresponent sortidor, y un galliner ab vinticinch gallinas... y 'l gall.

A la qüenta las senyoras no 'n tenen prou ab els pardalets que naturalment albergan dins del seu cap: necessitan coronarlo ab tot un mostruari de la fauna volátil.

Y de pam en pam y de progrés en progrés, els sombreros femenins han arribat á adquirir tals proporcions, que, si no vé una má ferma que 'ls talli literalment las alas, possible es qu' en plasso breu acabin per convertirse en un perill pel ordre públich.

Ara com ara, la tranquil·litat doméstica la tenim ja, per culpa dels ditxosos barrets, completament alterada.

—¡Es inconcebible!—'m deya días enrera un honrat pare de familia que, á més de muller, té quatre fillas, la més jova de las quals ja festeja d' amagatotis ab un xitxaretlo de la seva escala:—¿Creuria que las donas de

casa m' han colocat tota la meva roba al rebost?

—¿Y aixó?

—Diuhen que 'l puesto ahont jo la guardava 'l necessitan per ellas.

—¿Per qué 'l necessitan?

—Per posarhi 'ls barrets nous que ara s' han comprat. ¡Calculi!.. ¡Cinch barrets, cada un dels quals potria servirme perfectament de parayguas!..—

Marit hi ha que, desde que 'ls sombreros han pres aquest formidable vol, no s' atreveix á portar la dona al teatro.

—Si no 't treus aixó del cap—diu tot compungit á la seva costella—es impossible anarhi.

—¿Pero per qué?

—Perque tinch el pressentiment de que al veure't entrar á la platea, l' element masculí s' aixecaria com un sol home y tú y jo aniriam á parar á la Casa de socorro.—

Y á manera de consol, afegeix:

—Ab un barret aixís... francament, no més me veig ab cor de portarte á un puesto, que 'm sembla que hi cabrias.

PER QUEDAR BÉ AB TOTHOM

—No s' impacientin!... Després del Anyorament, cantaré l' Ave-Maria... y després, la Pulga.

NOTICIA AGRADABLE

—En Jaimitu ha tret la segona.
—¿De veras?... ¡Quánts sopars en perspectiva!...

—¿Ahónt?

—A la Plassa de toros.—

Mogudas per la seva superficialitat incurable, las donas se figuran que 'ls grans sombreros actuals las favoreixen molt y que 'ls homes, veyentlas ab aquells parchs aéreos, s' enamoran d' ellas com qui diu instantáneament.

¡Si sapiguessin lo que van erradas!

Precisament es tot lo contrari. La dona—mil vegadas ho han proclamat els panegiristas de la bellesa femenina—may es tan hermosa com quan se presenta ab tota la divina puresa dels seus contorns naturals. Y 'ls grans barrets que avuy son moda, els destruheixen completament aquests contorns. Si la dona es alta, el sombrero ample la converteix en un pí; si es baixa, fa semblarla un bolet.

Apart d' aixó, hi ha un altre fenómeno que las solteras no deuen perdre de vista. La grandiositat dels seus barrets—es un fet comprovat—té l' especial virtut de refredar als joves que «van ab bons

fins.» A més de un d' ells li he sentit manifestarho ab candorosa ingenuitat:

—Fulanam' agrada molt, y de bona gana m' hi declararía; pero quan la veig ab aquell barret...

—¿Li fugen totas las il·lusions?

—No; m' acoquino, m' acobardeixo, no goso...

Net y clar: que 'l barret els fa frente.

Y ab rahó, pobres joves. ¿Cóm no 'ls n' ha de fer, al considerar el gasto que representa la sola conservació d' aquell bé de Deu de bestias y plantas?

—¡Jo 'm guardaré prou d' enredarm'hi! —deuen pensar ells:—¿Quí es capás de cuydarlas totas aquestas flors? ¿Quí la manté tanta virám?... ¡Cá barret!

Finalment, perque las senyoras se posin sobre sí y vejín las conseqüencias que 'l seu sombreril extravío está portant, me permeteré explicals'hi lo que ahir mateix me contava un amich, casat ab una dona—deixant de banda 'l barret—adorable.

—¡Quína llástimal!—'m deya ab accent melancòlich.—Necessito mudarme de casa, acabo de trobar un pis preciosíssim, que hauría fet d' alló més per nosaltres, y al anarlo á veure ab la Sofia, resulta que no 'l puch llogar.

—¿A n' ella no li agrada?

—¡Prou! Agradarli, més que á mí.

—¿Y donchs?

—¡El sombrero no li passa per la portal!...

A. MARCH

CONSELL

SONET

Perqué un *cándido* tens que 't fa 'l ninot ja no sabs per 'llá hont vas, plena d' orgull, mes jo no ho trobo estrany; te 'n falta un bull y vet'aquí explicat l' assumpto tot.

Com fins ara d' amor, no 'n sabs un mot y l' amor ignocent tot ho recull, mira bé si t' estima, y obra l' ull, que ab gran facilitat burlarte pot.

Y com ta lleugeresa puja al cim de lo que puga estar mes elevat, y en certs e-ssos fa olor á socarrim, per xó t' aviso jo; que si es vritat que 'l cordill sempre 's trenca pel mes prim, encar no te n' adons, ja *está* trencat.

SAMUEL GRAN É IRURUETA

REGIDORADAS

¡Bona idea, pero bona de veritat la que un senyor regidor ha tingut de proposar la venda d' una part del Parch perque la ciutat pugui sortir d' apuros!

Segons sembla, els gastos del municipi barceloní creixen com la espuma y es d' absoluta necessitat fer economías.

¿Ahont se farán? ¿En el capital de cotxes per' us dels ilustres senyors regidors? No pot ser. Els empedrats son molt dolents, y no es regular que uns concejals que tant s' escarrassen per nosaltres vajan á ferse malbé las botas caminant á peu com si fossin uns qualsevols. ¿En el ram de tiberis y juergas oficials? Tampoch. Si de tant en tant la ciutat—ó l' Ajuntament en representació seva—no tirava la casa per la finestra en obsequi d' algún duch, d' algún ministre ó d' algún almirant, ¿qué diría 'l món de la capital que 'n Cervantes va calificar un día d' *archivo de la cortesía y albergue de los extranjeros*?... ¿Las farém en el regiment d' empleats, de cada deu dels quals n' hi ha, segons malas llenguas, nou y mitj de sobra? ¡Menos! Útils ó inútils, els empleats son amichs que han prestat serveys en moments de proba... ó de tupinada, y no es possible, aixís com aixís, deixarlos al carrer.

Y, no obstant, las economías son indispensables, els diners escassejan cada día més en la caixa del Municipi. ¿D' ahont els treurém?

¡Del Parch! Ens pulirém una bona part d' aquells jardins, y d' un tiro matarém dos pardals, ja que per aquest procediment, á més de disminuir els

gastos, farém uns quants quartets que, del modo que van las cosas, creguin que ben bé vindrán.

D' aquesta feta triunfa 'l pensament de don Manuel Girona, que un día proposava vendre l' espay central de la Gran-Vía, destinant tot aquell terrenó á la edificació de casas.

—En virtut d' aquesta senzilla operació—deya l' aixerit banquer—la ciutat realisa un ingrés considerable, y en lloch d' un carrer ne té dos; els dos que quedarán al llarch de la Gran-Vía una vegada construhidas las casas del mitj.—

Ni més ni menos que lo que succehirá ab la venda d' una porció del Parch, de tirarse endavant el projecte qu' en una de las últimas sessions va presentarse. Tindrém un Parch dividit en dos, y l' Ajuntament tocará una pila de mils duros.

En temps de necessitat no s' ha de mirar prim. ¿Qué fan els propietaris rurals quan se veuben massa entrampats? Venen un tros de terra, y endavant la professó. La qüestió es poder anar tirant, sense haver de prescindir dels cotxes, dels tiberis, ni dels batallóns d' empleats que á la *masía* menjan la sopa boba.

Per altra part, com diu molt bé 'l regidor qu' en aquest assumpto porta la batuta, ¿de qué serveix el Parch? ¡De res! Raro semblará á molts que haguém tardat trenta anys á adonárnosen; pero, raro ó no, lo positiu es que al últim hi hem vist clar. El Parch es un adefessi, un mort, una calamitat en forma de jardí... ¡Aquells arbrote, aquellas florotas, aquells bancots mal escampats á la sombra del fullatjel... ¡Quín ascel!...

¡Animo, senyors, ánimo, y no detenirse!

DON JUAN PARAISO Y DONYA INÉS RUSIÑOL

¡No es verdad, ángel de amor,
que en esta apartada orilla

tant se te 'n dona Castilla
com el poble segador?

Mire

AB LA CÉDULA AL PIT

Ab la policia que ara hi ha per 'quí,
casi casi casi que haurém d' aná així.

á fer telégrafos, signos
y altres manifestacions.

¿Ella sab que ja l' estimas?
¿sab qu' ets honrat y que vals?
¿sab ademés que la feyna
te proporciona alguns rals?
Ja 'n tens prou. Suspén els signos,
no aguantis cap mes cantó,
al parlarli d' amor, cuyda
de no exagerar el tó;
y quan vegi ella que minva
(encare que aparentment)
ta passió avants tan volcánica
veurás, com cambia al moment.
Llavoras tú serás l' amo
y ella tan altiva ahir,
será humil com qui tem perdre
lo qu' estima ab frenesí.

Creume, aixís es com se logra
conquistar al sexo bell;
lo demés tot son romansos
tot son quèntos del temps vell.

D' altre modo tal com buscan
molts, l' amor tan desitjat
sols se logra tornars magre,
tonto, pobre y desgraciat
y no conseguí 'l carinyo
del sér á qui tant se vol.]

Fer l' amor es una cosa;
y altre cosa es fe... 'l mussol.

JOAN MIRETALARY

EL POBLE DE RUSIÑOL (*)

(RECORTS)

Una volta trobat el fil, ¿per qué no s' ha de fer
seguir tot el capdell? Aceptada l' idea, ¿per qué no
se li ha de donar tota l' extensió de que es suscep-
tible?...

Venut el Parch y gastats els diners que se 'n tre-
guin, podém vendre la Rambla y 'l passeig de Colón.
Després pot treure's á subasta la plassa de Cata-
lunya, ápits *inclusive*.

Consumit el producte d' aixó, pot ferse quartos
de la plassa de Sant Jaume.

Y si tant creixen els apuros, ¿qué diastrel... que 's
vengui la Casa Gran, ab els trastos, las trampas y 'ls
regidors.

Perque—podém dir també, imitant al iniciador
de la venda dels jardins del Parch:— ¿per lo que 'ns
serveixen!

MATÍAS BONAFÉ

A UN AMICH

Com que sé que tens posada
la vista en una *beldat*,
que 't fa fe 'ls papers de l' auca
y 't té tonto y enecat,
t' escriuré pel teu bé propi
aquest petit argument
que si 'l segueixes, no ho dupto,
consegnirás ton intent.

De fer l' amor á fe 'l mico
no hi va mes que un pas, y 'l pas
el dona sense pensarsho
'l que no examina 'l cas.

Per xo, noy, jo t' aconsello
que 't miris l' amor com es
que no passis horas y horas
fent la bestia pels carrers,
que no aguantis cantonadas,
ni 't posis sota 'ls balcóns

Ja pot savorechar el públic un llibre nou del pintor-
poeta Santiago Rusiñol, qu' aixina 'l podem nomenar
recordant á Schumann, el music-poeta. ¿No es Rusiñol,
en efecte, un Schumann de la pintura? No mos fa vore
la realitat de la vida en lo que esta té de mes íntim, en
els seus contrastes de llágrimes ocultes baix de la risa y
de iróniques carcallaes que s' amaguen baix dels plors?

Pero no vulle fer así una crítica, ni molt menos un
panegíric d' este llibre, ó un elogi del autor: no es este
el meu llóc. Vulle solament oferir alguns detalls de la
formació de l' òbra; jo he tingut la fortuna (inmensa
pera mí) de vore naixer les darrereres produccions del ar-
tiste ben volgut, y 'm pense que pera els seus devots
podran ser estos detalls prou interessants.

Parlar tot un llibre de lo que passa en un poble ahon
no passa res, pareix còsa de broma. Y broma resulta *El
poble gris*, la vida de pau y de pols, la mandra eterna
que converteix les viles grans y chicotetes, en una espé-
sie d' anticipo del cementiri. Rusiñol ha vist moltes ve-
gaes eixa vida sinse ánima, eixas chents que pasechen
per el mon un còs que may se despèrta; el mal del egoís-
me qu' arriba hasta les ciutats y les mata; y ha vist sor-
tint en mitj d' eixa prosa horrible la máixquera burlona
del contrast, allá ahon menos poguera u figurársela.

Junts hem viscut Rusiñol y yo en València y Mallor-
ca, y junts hem vist eixos pòbles, tots iguals als qu' ell
sabía ja de memòria, observats en les seues correrries d'
artista. El *poble gris* son tots: el llibre no es mes qu' una
síntesis d' impresions, qu' á mí em retorna als dñes pa-
sats entre aquelles bones chents les quals ni 's donaben
conte de que vivien. En eixes fulles veig jo sortir esce-
nes d' aquella *Viti-vinicola* (societat d' un pòble de la meua
tèrra), ahon de tot se parlaba menos d' agricultura. Atre
día estiguerem asentats un hòra en la plasa d' un pòble:
eren les tres de la 'sprá: no mes va 'm vore que dos ve-
lles inmòvils, á la porta d' una casa, y un gos qu' eixia

(*) A lo qu' hem dit del llibre de 'n Russinyol, hi afegim las
impresions íntimas de un seu company d' excursions, el jove
escriptor valenciá Sr. Chavarrí, escritas en el pintoresch llen-
guatge de aquella hermosa regió. No duptém que 'ls lectors de
LA ESQUELLA las trobaran molt sabrosas.

A CAMBIAR PESSETAS VELLAS

—No alboroten ni hagan el chimple, que 'l Banch no es la font de Sant Chust. ¡A todos les llegará el torn, un día ú otro!

PELEGRINS

Van anar tots tres á Roma,
y tant diu que 'ls ha agradat,

que han tornat sols ell y 'l nano,
y la dona. . s' hi ha quedat.

á mirar si vehia algun amic, y s' entornaba adins. Allí naixqué sense ducte, la primera impressió del hermós capítul *les velles*, que fou escrit del natural al pas d' una procesó en un pòble de Mallorca; devant de mosatros desfilaben dos rengleres de dones arrugaes, séries, com si foren fantasmes: Rusiñol tenia l' album en la mà y

quant jo 'm pensaba vore dibuixos vaig mirar pàgines escrites. Per 'o demés este es el seu modo de treballar: al costat de l' apunt plàstic, l' impressió del escritor. D' Alcudia á Artá fou una febra d' escriure tal. qu' hasta en la tartana s' omplien les fulles del quadern. Allí naixqueren (ajudant els recorts anteriors) aquelles

ENTRE LAS VELLAS Y LAS NOVAS

DESPRÉS DE LA FUNCIO

—¡Adeu, pesseta aixerida!
—¡Qu' es trista una despedida!...

—¿Fer jo 'l Tenorio en un teatro d' aficionats?...
—¡May més, may més!..

LA PLATA ISABELINA

—¡A Madrit, á Madrit sens dilació,
que allí diu que 'ns espera la fusió!...

descripcions de carreteres polsoses, aquell concert del *Pensil* en plena grava del camí. A lo millor feem descobriments inesperats: hasta entonses no sabíem ahon anaben aquells cromos *clásics* que sols se veuhen en els baratillos; ara ja sabem que 'ls fabriquen pera tots els hostals, cafés, cafetins y fondes (*passer le mot*) d' eixos

pòbles grisos que Deu posá á la vòra de les carreteres. Per totes bandes mos perseguen els gatets que chuen en els caramèlos, y la famosa *Escala de la vida* ahon se veu naixer á l' home rosat y bonico pera acabar en prestamista de teatro, bata y peluca incluídes.

Hem vist pòbles que semblaben abandonats, tenint per

LA PROTESTA DE DON FRANCISCO

únic habitant una criatura que pastaba fanc á la porta de casa. Un día anarem á un pòble mes gris que ningú: tot era fet de pedra: les cases, el piso, hasta les persones pareixien fetes en pic. Mos amostraren una finestra en la qual había mòrt sofocat un hòme aquell matí; mos portaren al cementiri ahon no hi había terra; tot era ubèrt en ròca viva; y después mos portaren á un enterro. Fou un día complet. Recòrde també qu' altre capítul fou escrit en la tartana, fugint d' un poblet en el qu' habiem dinat y d' ahon el cohero ixqué viu de miracle: no habiem vist llengua com la d' aquella ama del cafetí, enfurida perque el cohero digué qu' era masa car demanar dos quinzets per un parell d' hous frechits. «Ja veuen—mos

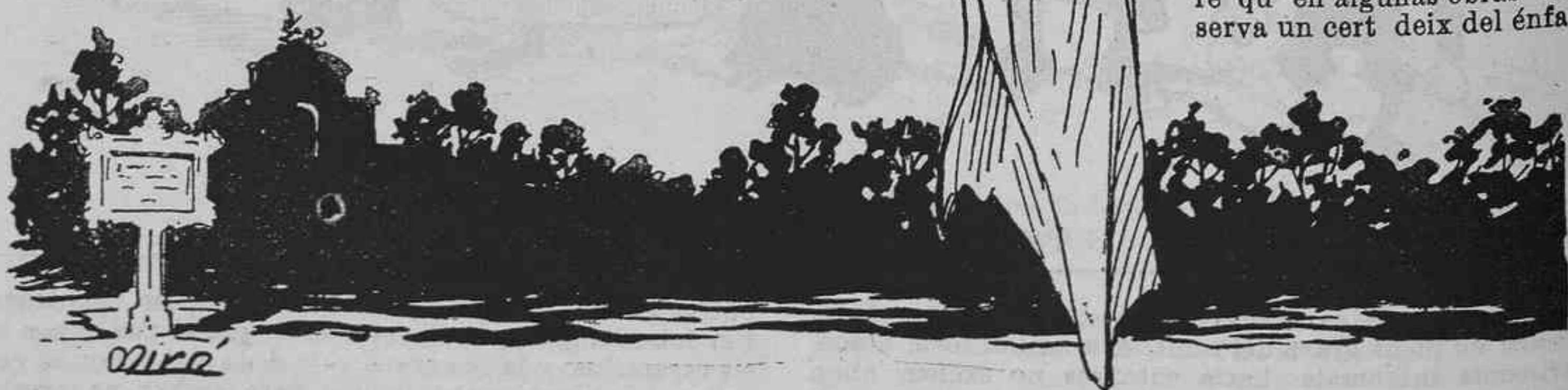
día prenent' mos per testimonis, —este bestia no vol que jo 'ls còbre á vostés mes car, com si per el poble pasaren tots los dies forasters. .»

¡Y aquells casinos del *Progreso* en una sala de lectura sempre deserta, no sabem encara si per no haber llum ó per no haber res pera llechir!

Encara m' enrecorde del simpàtic patró de barca, el tipo mes meridionalment mallorquí que jo he vist, espésie de *Tartarin* ribereñc que mos día: «no tenen mes que preguntar per el capitán *Don Visente*, y enseguida 'ls donaran rahó.» Era cosa d' esoltar el seu naufragio que pareixía el d' una fragata de linea: una nit de trángol y prop de Tarragona, va confondre 'l disco del ferro carril en el faro del port: de pòc més s' estrella. Y ¡allí del valor marino!, vivo á la maniobra!, aferra asó! vira alló atre! fes no se qué á estribor! y la mar esperant enfurida aquella presa, hasta qu' al fí la nau chirá á temps, prengué mar á dins, y per últim el capitá pogué dir á la tripulació: «estéu en salvo! preniu lo que vullgau, menjéu! bebéu!, que tot se hu habien d' haber engolit les ones!» Y sense mirament de despilfarro, lo millor de la despensa, una botella de ron de *la negrita* y una caixa de galletas d' en Viñas foren destapades pera celebrar aquell salvament milagrós al crit unánime de tota la tripulació: ¡hurra, per el capitán *don Visente*!

¡Quins dies y quines hòres, veent trevallar al artiste davant d' aquella naturalesa espléndida, posant en els llensos tota la poesia del paisache, y en les quartilles tota la prosáica parodia que d' aquella poesia fan els hòmens!

EDUARD L. CHAVARRI

TEATROS

PRINCIPAL

Reputacions consagradas pel vot unánim de un públich tan refinat com el de París, son reputacions legítimas, que no admeten duptes, ni consenten regateigs. En aquest cas se troban la Bartet y en Le Bary, dos eminencias del *Theatre français*, institució oficial que te per únich objecte 'l foment del art escénich en son concepte mes elevat.

El pas de aquests artistas pel nostre *Principal* deixarà estela en la memoria dels que hem tingut la ditxa de veure'ls, admirarlos y aplaudirlos. La Bartet, hermosa, elegant y fina posseheix un art tan senzill com fondo, fill sempre de la naturalitat mes exquisida que la porta á viure 'ls personatjes que interpreta, pero ab una distinció soberana. La seva expressió, la seva mímica, la seva dicció se fonen en un armónich conjunt, tan intatxable com sugestiu. En Le Bary, encare qu' en algunas obras conserva un cert deix del énfasis.

—¡Barcelonins! Si us arribeu á vendre un sol pessich de terra del Parch, no 'm mireu may més las patillas.

sis propi de l' escola francesa, no n' abusa, y sempre 's revela artista concientsut, ab esclats calurosos de passió ben sentida, que no altera un sol moment la noble elegancia de son port y de sos modals.

En l' obra de Muset *On ne badine pas avec l' amour*, foren un y altre fidels intérpretes de la creació del poeta, qui més que á las habilitats escénicas, atenia als embats de las passións. Aquest treball de una execució difícilíssima, fou admirablement brillantat pels célebres artistes. El gran poeta á poderlos veure 'ls hauria abressat sobre 'l seu cor.

En el *bijou* de Pailleron, *L' étincelle*, 'ls dos artistes y la ingénua Ninove feren prodigis de flexibilitat, espontaneitat y gracia. El públich se fonía de gust contemplant aquell brodat primorós executat ab agulla tan fina, completament invisible. ¿Quin art pot compararse al de l' escena, quan las obras alcansan una interpretació tan perfecta?

El dimars, segona y última funció ab un drama estre-

ni á Espanya la terra clássica dels pronunciaments. ¿Com pot ferse passar á Inglaterra?

Destinada l' obra á divertir el públich que no mira gayre prim, ho consegueix en alguns passatjes. El xiste gros del expatriat que s' atipa y no paga 'l gasto es un quiento molt vell; pero aixís y tot, portat al escenari, produheix un explosió de rial as.

De la música sobresurten un' aria de tiple y un terceto tractat ab molta elegancia. El vals del intermedí careix en absclut de originalitat, sent molt d' extranyar que 'l mestre Vives, tenint cullita propia, apeli á certas reminiscencias. ¿Es que ja comensa á estar cansat de capissar, ó es qu' está convensut de que certs llibres escrits excludivament ab miras al trimestre no mereixen més que lo que se 'ls hi dona?

GRANVIA

¡Vaya un' altre comedia *Il catenaccio!*

També es de aquellas escabrosas, relliscosas y de un color vert molt vert. L' assumpto y las peripicias se corresponen mútuament, y las últimas escenas del según acte sobre tot, son de aquellas que casi no 's concebeix que hi hagi autors que las escriguin, ni artistes que las executin.

Bé es veritat que hi ha públich que las veu ab fruició... y aixó ho explica tot.

¿Que succehiria —Deu me valga— sobre aquell sofá, si 'l teló al caure s' encallés á mitj camí, dada la furia... matrimonial que portan la Iggius y en Sainati? Mes val no pensarhi.

Ab la *Dame de chez Maxime* que ja l' havia donada á coneixer la Mariani, va omplirse el teatro. La Iggius posa en joch tota la seva plástica; pero no logra eclipsar ni molt menos el recort de l' aixerrida Teresa, que sense ser tan hermosa com la Blanca, 'n resultava mes, per tenir dintre del

ánima la flexibilitat, la travessura y la gracia espontánea

¡UN GERMANET!

nat á principis de aquest any mateix á París, *Le marqués de*

Priola, de 'n Lavedan y ab la comedieta *La visite de nocés*, de 'n Dumas fill.

L' obra de 'n Lavedan es una sintessis del tipo de Tenorio encaxat en la vida moderna. Un dissipat, un conquistador sense escrúpuls, pero ab bonas formas, que mes de una vegada 's veu agafat en sos propis paranys y á quals liviandats posa fí un atach de ataxia fulminant. En aquesta situació trista, s' ofereix á ampararlo un fill natural, á qui ell tenia com á deixeble de sas preocupacions y excessos.

En el drama hi ha una gran intenció moral y social realçada per un escriptor de rassa, rich en ideas y mestre en l' art de dialogar.

Tot el treball descansa en el protagonista, haventse elevat Mr. Le Bargy á una altura colossal.

La Bartet pren part en dos escenas solament, desplegant un art tan meravellós, que la del según acte —la del sofá— la recordarán mentres visquin, els que tingueren la ditxa de presenciaria.

La comedieta de 'n Dumas sigué interpretada de una manera irreprotxable.

CATALUNYA

Un' altre títul á la llista: *Lola Montes*, lletra de Irai-zoz, música de 'n Vives.

Creiam veure la figura de la célebre bailarina que feu girar tants cervells y fins el de alguna testa coronada... Pero no pican tan alt el nostres autors. La *Lola Montes* del Irai-zoz es un *duro sevillano* que pretén passar per bó en la cort de Inglaterra; y 's necessita tota la candidés infantil de aquells ministres y de la turba multa de adoradors de la pseudo Lola Montes, pera que que no vejín desseguida que no es d' encuny legítim.

La obra está plena de anacronismes, y un dels mes grossos es que 'l ministre de la guerra del govern inglés armi una revolució per arramblar ab la que ha sigut escullida com á favorita del rey. Aixó no ha passat may

—El nen ja 's belluga, ja 'l sento tussí, ja pica la closca, ¡ja 'l tenim aquí!

propia de una actriu emocionable. Y á veure: ¿per qué en Bertini havia d' encarregar-se del paper de nebot del general, quan el general, ab tot y caracterisarse de vell, sembla 'l nebot de 'n Bertini?

L' obra en conjunt oferí una interpretació bastant deficient, á lo qual no 'ns té, per fortuna, acostumats la notable companyia italiana, que tant sol distingirse ordinariament per l' adequat reparto dels papers y per la homogeneitat del seu treball.

N. N. N.

¡OH, BE: DEUS PARLAR DE DIAS!

DITXO

Próxim á ser popular com el «no val á badar!»

El xicot qu' enamorat d' una noya ab viu deliri,

si per calmar son martiri
no 's mou may del seu costat,
y li diu, apassionat,
«seré teu si en mí confías;
jo 't vull» y altras tonterías,
prompte veureu que 's confón,
si ella ab gracia li respón:
—*Oh, bé: deus parlar de días!*

Si us reuniu, per passá 'l rato,
al café, entre amichs ó amigas,
y un explica sas fatigas
ó bé us pinta 'l seu retrato,
dihent qu' es ros ó qu' es mulato,
que si té ó no simpatías,
si es carregat de manías,
si té goigs ó si té penas,
dihenti en lloch de «*vaya, buenas!*»
—*Oh, bé: deus parlar de días!*

Al que, per casualitat,
se trobi ab un d' aquests *socis*
que *proporcionan* negocis
bons, rúpits y ab claretat,
després que li hagi explicat
del *negoci* tal las vías
per ferlo, y mil *garantías*
li hagi ofert, fent el pagés,
pot di en lloch de «no t' he entés»:
—*Oh, bé: deus parlar de días!*

Aquell pobre que contrau,
per desgracia, matrimoni,
y per sogra té un dimoni
que no 'l deixa may en pau,
si no vol resultá esclau
dels insults y grosserías,
dels crits y altras ximplerías
ab que aquella 'l vol confondre,
també aquest li ha de respondre:
—*Oh, bé: deu parlar de días!*

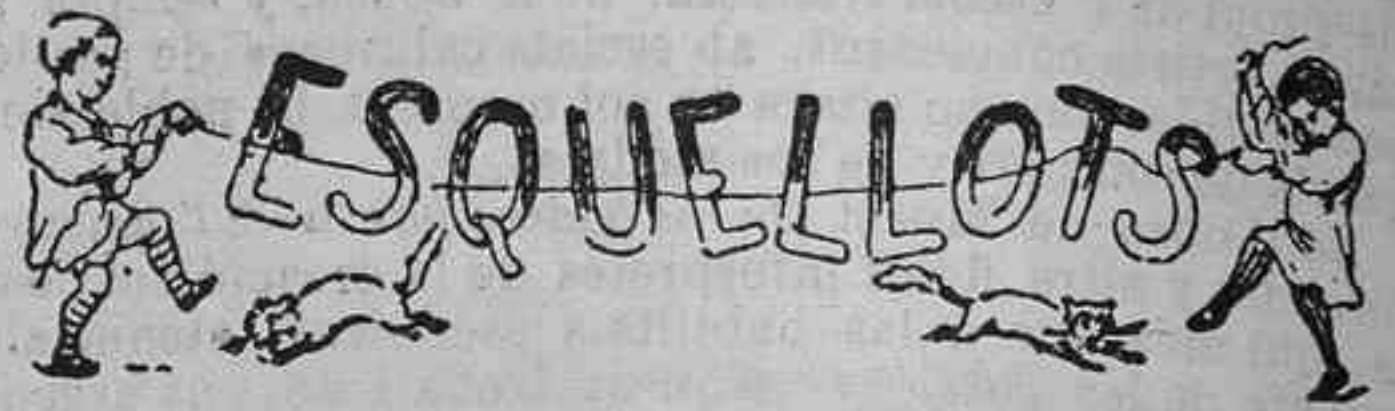
Y ara 't prego, finalment,
á tú, lector de LA ESQUELLA,
que si 'l vers te fá *escudella*
ab mí sigas indulgent;
mes si he lograt mon intent
de distraure't uns instants,
com suposo que volfas,
en lloch de picar de mans,
val més qu' exclamis avans:
—*Oh, bé: deus parlar de días!*

M. CARBÓ D' ALSINA

CATÁSTROFE MONETARIA

—¿Qué diu?... ¿Que la moneda isabelina ja no passa?
—¿Que 'n té molta?
—¡Mitja pesseta!

Aquells tres ó quatre tinents d' arcalde nomenats
pel govern, que varen dimitir per evitar que 'ls em-
botellessin com als demés companys menos escru-
pulosos, van reunir-se á menjar y entre trago y
trago sembla que van pendre l' acort de retirar las
dimisiones presentadas y qu' encare no 'ls han sigut
admesas.

Tot aixó es molt natural. ¿Qué fan las moscas
quan senten olor de mel més que rebátres'hi ab la
trompa de xuclar á punt?

Precisament ara que 's tracta de destaparne tres
gerras de las més grossas: la de la unificació del
deute, la del alumbrat y la de portada d' ayguas!

LA PRIMERA CAPA

—Ja veurán; els que tenim una mica de robeta, hem
de lluhirla tan aviat com se pugui.

LO PRIMER QUE HA PENSAT L' AJUNTAMENT

—¿Vé 'l vice-president de la República Argentina?...
Li donarém un gran tiberi.

Res te, donchs, d' estrany que tot d' una s' desvetllin y volin y revolin. ¿S' hi tirarán de cap? ¿S' hi enganxarán?

Al observar aquestas maniobras de golaire, un no pot menos d' exclamar: — ¡Malaguanyat paper de matar moscas!

Entre las coronas que adornavan la sepultura de Mossén Cinto, n' hi havia una, depositada per *La Veu de la Calumnia*.

Una corona de flors.

¿Per qué no ser franchs y portarli la única que li havían dedicat en vida?

Aquesta no era de flors: era d' espinas.

Un pastisser, veient que lluny de decaure augmenta d' any en any la popularitat de *D. Juan Tenorio*, 'm deya l' altre día: — Tinch una gran idea: la de associar els panellots als personatjes del drama de 'n Zorrilla.

Si aquesta idea 's realisa, l' any que ve hi haurá panellots-Tenorio, panellots-Mejía, panellots-Comendador, panellots-D.ª Inés, panellots-Ciutti, panellots-D.ª Brígida y panellots-capitán Centellas.

¡Y á veure al últim si 'l públich acabarà per enfiltarse!

L' escena en el Palau de Bellas Arts.

En el montant de una porta hi ha dos cartells que diuen respectivament: *No 's pot fumar; No se permite fumar*.

Y al peu dels cartells, un municipal xuclant la pipa y trayent espessas bocanadas de fum.

Un quadro plástich molt modern, entremitj de las obras que constituheixen l' Exposició d' Art antich.

Y al municipal fumador no hi ha que reptarlo.

Ni 'l cartell catalá, ni 'l castellá li diuen res; no te obligació d' entendre'ls, no parlan el seu llenguatge.

Lo que dirá ell, tot pipant y com si tal cosa:

—¿Por qué la M. I. comisión no había de poner un en *lenguache* de municipal, ó sea *barrechando* los dos idiomas? Entonces lo entenderiam.

Y tindrà rahó si aixís s' expressa. Una comissió tan aficionada á fer distincions en materia de llenguatge no havia de perdre de vista que també 'l *cuerpo municipal tiene sus fueros*.

LA BANDA MUNICIPAL

Tant que diuen qu' es pesada,
tant que diuen qu' es bunyol,
y tractantse de sentir-la,
repareu, tothom la vol.

En una de las últimas sesiones del Ajuntament va ser aprovat el compte de carruatjes corresponent al mes de juny que importa 2,016'60 pessetas.

Ja ho veuen: una friolera.

Tot per evitar que puga dirse que l' administració municipal no pot anar *ni ab rodas*.

O per fer bona la frase de aquell ciutadá que deya:

—Está vist: els nostres regidors volen que 'ls *arrastrin*.

Un altre regidor perdigot aspirant á la immortalitat: l' insigne Pella y Forgas, que ab todas las sevas forsas s' oposava l' altre día á tot treball encaminat á municipalisar l' alumbrat de Barcelona.

La ciutat es víctima de l' explotació irritant de la companyia Lebón; pero ¡no importa! El Sr. Pella y Forgas té un germá qu' es el principal enginyer de aquella companyia. ¿Y qui será tan descostat que no aplaudeixi ab tota l' ánima aquests rasgos de carinyo fraternal?

Molt val, si vostés volen l' *autonomía* de Catalunya: pero ¿y l' *autonomeva* de la familia? ¡Autonomeval! Si fins el nom resulta molt mes catalá que *autonomíal*.

Perque vejín com escriuen el catalá els que més diuen estimarlo, aquí va una mostra treta de un *missatge* ab que una associació de moltes campanilles regionalistas felicita als regidors que presentaren y sostingueren la consabuda proposició sobre l' ensenyansa de la Gramática catalana:

«Proseguíu, donchs, ab el camí que tant coratjosament havéu emprés.»

Lo estrany no es que hi haja qui escrigui «Proseguíu ab el camí», sino que 'ls periódichs de la causa 'ls ho insertin sense ferlos'hi avinent que aixó es un disbarat garrafal.

Veritat es que allá se las apostan uns y altres en maltractar la llengua de 'n Montaner y de Mossén Cinto, que si 'ls uns la masegan, els altres la destrossan.

¿Qué 'ls haurá fet la pobreta pera tractarla tan malament?

¿No valdría més que s' *esbravessin* ab la castellana, que al fí es per ells una llengua enemiga?

Llegeixo:

«El Sr. D. Joaquím Pena ha deixat de formar part de la redacció del senmanari *Juventut*.»

Es com dir que 'ls lectors del senmanari *Juventut* han sortit de pena.

Llegeixo:

«Estos días se habla de que el Gobernador que suceda al Sr. Manzano será un personaje de talla.»
¿Un gobernador que tallará?
¿En quín cassino?

Per fina la nostra policia.

Días enrera, com á carterista d' ofici, va ser detingut y conduhit á la caga-menja del govern civil, un senyor que ben averiguat resultá ser el gerent de un important magatzém de mobles de Madrit, que accidentalment se trobava á Barcelona.

Res; una petita equivocació.

Y ab un:—Dispensi, l' havíam prés per altre—'s queda la policia més fresca que un enciám, encare que 'l que haji sigut objecte de la injusta detenció estigui més encés que un vitxo.

Jo crech que si un día se li ocorre á n' en Moret venir á Barcelona, me l' agafan.

Per carterista.

Y á veure com se 'n desempallega, ell que no sab viure sino sent *ministro con cartera*.

Es molt curiós que alguns arcaldes barcelonins hajin portat escrit en el seu nom el seu destí; y quan no escrit el seu destí, fidelment retratat el seu caràcter.

Aquí tenen á D. Manuel Enrich, que 's firmava M. Enrich.

Com si diguessim:—Passi lo que passi, vingui lo que vingui, succeheixi lo que succeheixi, me 'n rich.

Y aixís era en efecte: molt tranquil y rihentse de tot.

Una cosa per l' istil passa ab el Sr. Amat.
Proverbial y coneguda de tothom es la seva debi-

litat de caràcter, agravada per la situació difícil en que 's troba colocat, dintre de un Ajuntament compost de fraccions contraposadas, de cap de las quals pot refiarse per complert.

L' actual arcalde 's firma: J. Amat.

Com si diguessem *jamat* ó sigui *menjat* parlant en caló.

Ara bé ¿quina fracció se 'l menjará? ¿La dels caciquistas? ¿La dels regionalistas? ¿La dels republicans?

Tant prompte se suposa qu' es l' una com l' altra... Siga la que 's vulga, de ser menjat no se 'n escapa. Ell mateix s' ho porta en el nom: *jamat*.

En una botiga.

Un comprador dona una moneda de duro y l' amo del establiment vinga ferlo trincar, mirarlo, remirarlo, fregarlo y refregarlo ab els dits.

El comprador:—No m' agrada que als meus diners se 'ls masegui de aquest modo.

El botiguer:—Es que podria ser fals.

El comprador ab molta ingenuitat:—Per aixó mateix!

SOLUCIONS

Á LO INSERTAT EN L' PENÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA 1.ª—*Es-ta-tu-ra*.
- 2.ª ID. 2.ª—*Ta-ba-co*.
- 3.ª TRENCA-CLOSCAS.—*Anyorament*.
- 4.ª ANAGRAMA.—*Artera—Ratera*.
- 5.ª TERS DE SÍLABAS.—

VALL	CAR	CA
CAR	DO	NA
CA	NA	RI
- 6.ª CONVERSA.—*Diari*.
- 7.ª GEROGLÍFICH.—*Per persas, Persia*.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.

LA VENJANSA D' UN MARIT

—¿Es á dir que, dedicada á las castanyas, t' has olvidat de portarme la corona?... Donchs ara no 'n torrarás més.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

ANUNCI

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

té 'l gust de participar als seus lectors que faltau molts pochs dies pera l' aparició del seu popular

ALMANACH

pera l' any 1903

*Magnífica cuberta á la tricromía.—Els dotze mesos en colors.—Innumera-
rables dibuixos dels millors artistes de la terra.—Traballs en prosa y vers
dels primers escriptors cataláns.*

OBRA DE ACTUALIDAD

El Catalanismo

POR

DON VALENTIN ALMIRALL

con un prólogo del mismo autor

Un tomo en 8.º de más de 500 páginas, Ptas. 4.

A la mayor brevedad se publicará el

Almanaque Bailly-Bailliere

Ó SEA

PEQUEÑA ENCICLOPEDIA POPULAR DE LA VIDA PRACTICA
PARA EL AÑO 1903

En rústica, Ptas. 1'50

Encuadernado, Ptas. 2

PAUL DUPUY

LA TRACTION ELECTRIQUE

Ptas. 18

Vient de paraître

MALFAITEURS!

Roman par JEAN GRAVE — Ptas. 5'50

Nouvelle édition

La véritable cuisine de famille

PAR TANTE MARIE

Ptas. 2

albi

INDIRECTA

—¿Sabs que ab lo que guanyas ab la máquina ja podrías mantener un home?